

13. Мамедова А. Две звезды // Женщина Азербайджана. – 1967. – № 1. – С. 2-9 (на азерб. языке).
14. Мамедова Н. Мы ушли в сорок первом ... // Женщина Азербайджана. – 1975. – № 6. – С. 7-9 (на азерб. языке).
15. Мамедова Э. С. С любовью к Родине, с бескрайней ненавистью к врагу // Женщина Азербайджана. – 1975. – № 5. – С. 5-6.
16. Мамедова Э. Искусство милосердных рук // Женщина Азербайджана. – 1975. – № 5. – С. 14-16 (на азерб. языке).
17. Мамедова С. Маленькая страница большой эпопеи // Женщина Азербайджана. – 1978. – № 5. – С. 4 (на азерб. языке).
18. Сирус Тебризли. Тайна двойной фамилии // Баку. – 17 декабря 1985 г. (на азерб. языке).
19. Тагизаде Л. Вера // Женщина Азербайджана. – 1975. – № 5. – С. 6-7 (на азерб. языке).
20. Аббасов М. Баку в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.). – Баку: Аз. гос. издат., 1967. – 263 с.
21. Новрузов Т. А. Трудовые подвиги колхозного крестьянства Азербайджана в период Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.). – Баку: Изд-во АН Азерб. ССР, 1962. – 102 с.

Великанова М. М., НДУ ім. Миколи Гоголя

ПОРЯДОК УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРІВ НА ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ АБО ДОСЛІДНО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РОБІТ, ЗАСНОВАНИХ НА ДЕРЖАВНОМУ ЗАМОВЛЕННІ

В статье исследуется порядок заключения договоров на выполнение научно-исследовательских или опытно-конструкторских и технологических работ, основанных на государственном заказе. Автор приходит к выводу о том, что особенностью исследуемых договоров является то, что проект договора самостоятельно разрабатывает исполнитель.

The article addresses the order of signing contracts on implementation of research-and-development or research-design and technological works based on government contractual work. The author comes to the conclusion that the peculiarity of the following contracts is that the executive of these works draws up the draft on his own.

Науково-технічні роботи являють собою роботи з вирішення тих чи інших теоретичних проблем, проведення досліджень у визначених галузях науки й техніки, теоретичну розробку можливості створення нового виду машин, приладів, устаткування і т. п. У тих випадках, коли ці роботи спрямовані на вирішення проблем у пріоритетних галузях народного господарства за допомогою найновіших високоефективних технологій, зацікавленість у науково-технічних роботах може виявити держава. За таких умов виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт може організовуватися за договорами, заснованими на державному замовленні.

Проблема порядку укладення договорів, заснованих на державному замовленні, активно обговорюється серед науковців. Нею займаються О. А. Беянович, С. М. Бервено, І. І. Банасевич та інші вчені. Разом із тим, питання щодо укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт за державним замовленням ще не досліджувалося.

У зв'язку з цим метою даної публікації є дослідження порядку укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, заснованих на державному замовленні, урахувавши їх специфіку.

Згідно зі ст. 179 Господарського кодексу України (далі – ГКУ) укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язковим для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування. За ч. 7 цієї статті господарські договори укладаються за правилами, встановленими Цивільним кодексом України (далі – ЦКУ) з урахуванням особливостей, передбачених ГКУ, іншими нормативно-правовими актами щодо окремих видів договорів.

Відповідно до ст. 183 ГКУ договори за державним замовленням укладаються між визначеними законом суб'єктами господарювання – виконавцями державного замовлення та державними замовниками, що уповноважені від імені держави укладати договори (державні контракти), у яких визначаються господарські зобов'язання сторін та регулюються відносини

замовника з виконавцем щодо виконання державного замовлення. Держава в особі Кабінету Міністрів України виступає гарантом за зобов'язаннями державних замовників.

Разом із тим, укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, які засновані на державному замовленні, викликає цілий ряд запитань. Так, оскільки укладення господарського договору, заснованого на державному замовленні, є обов'язковим, то виникає питання хто, у які строки має направляти оферту, які умови має утримувати оферта й чи можливе виникнення попереднього спору між сторонами при укладенні такого договору? Тобто яким має бути порядок укладення договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, якщо він заснований на державному замовленні.

С. М. Бервено зазначає, що у випадках укладення договору в обов'язковому порядку укладенню такого договору передую наявність специфічного виду зобов'язання – зобов'язання укласти договір, яке виникає зі складного юридичного складу: акту законодавства або передбаченого законодавством юридичного факту, що дозволяє вимагати укладення договору, та оферти, зацікавленої в укладенні договору сторони [1, с. 166].

Відповідно до ч. 8 ст. 2 Закону України “Про поставки продукції для державних потреб” [2] та ч. 2 ст. 8 Закону України “Про державний матеріальний резерв” [3] державне замовлення є обов'язковим для підприємств та організацій, заснованих повністю або частково на державній власності (державні підприємства, установи і організації, акціонерні товариства, у статутному фонді яких контрольний пакет акцій належить державі, орендні підприємства, засновані на державній власності), а також для суб'єктів господарської діяльності всіх форм власності, визнаних відповідно до чинного законодавства монополістами на відповідному ринку продукції. Тому всі інші суб'єкти можуть добровільно на конкурсних засадах укладати державні контракти, засновані на державному замовленні, і укладання таких договорів не є для них обов'язковим. Проте, якщо ж вони добровільно вступають у договірні відносини, засновані на державному акті планування, їх волевиявлення буде обмежене позиціями державного замовлення [4, с. 317].

Порядок укладення договорів, заснованих на державному замовленні, не врегульований Законом України “Про поставки

продукції для державних потреб”. Також цим законом не врегульовані строки направлення оферти та не визначений суб’єкт, на якого покладається обов’язок направити проект державного контракту. На це, до речі, було звернено увагу Вищим арбітражним судом України в інформаційному листі від 12 березня 1996 р. № 01-8/110 (із змінами і доповненнями, внесеними листом Вищого арбітражного суду України від 6 липня 2000 р. № 01-8/319) “Про Закон України “Про поставки продукції для державних потреб” [5]. Вищий арбітражний суд України зазначив, що надіслання іншій стороні проекту державного контракту (договору) може зробити як державний замовник, так і виконавець державного замовлення.

Остаточо це питання врегулював ГКУ через зафіксування бланкетної норми в ст. 183, яка встановлює особливості укладення господарських договорів за державним замовленням. Так відповідно до ч. 3 ст. 183 ГКУ укладення сторонами договору за державним замовленням (державного контракту) здійснюється в порядку, передбаченому ст. 181 ГКУ, з урахуванням особливостей, передбачених законодавством. Згідно з ч. 2 ст. 181 ГКУ проект договору може бути запропонований будь-якою зі сторін.

Проте, слід відзначити, що укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт за державним замовленням має певну специфіку, оскільки специфічним є сам предмет цих договорів.

Зазначимо, що порядок укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт у переважній більшості є складним. Це обумовлено тим, що сторони мають спільно розробити технічне завдання чи програму робіт, уточнити час, необхідний для виконання робіт, та їх тематику, визначити орієнтовну вартість робіт та джерела їх фінансування тощо. У результаті цих переговорів сторони досягають згоди за умовами договору й укладають такий договір.

При укладенні договору за державним замовленням сторони не є вільними у встановленні умов такого договору, тому що ці умови визначаються самим державним замовленням. А оскільки державне замовлення є правовим актом органів державної влади, то відповідно до ст. 648 ЦКУ зміст договору, укладеного на підставі державного замовлення, обов’язкового для сторін (сторони) договору, має відповідати цьому акту. Тобто зі змісту

державного замовлення впливає обов'язок державного замовника та виконавця (якщо воно є обов'язковим для нього) укласти між собою державний контракт на умовах, вказаних у державному замовленні [6, с. 173].

Разом із тим, державне замовлення встановлює не всі умови державного контракту, а містить лише загальний склад та обсяг робіт, необхідних для державних потреб [7, с. 9]. Тому при укладенні державного контракту (договору) сторони, виходячи з інтересів держави, самостійно визначають його умови, крім тих, що випливають із державного замовлення або передбачені чинним законодавством. На це було вказано Вищим господарським судом України в листі № 01-8/110 від 12.03.96 "Про Закон України "Про поставки продукції для державних потреб" [8]. Відповідно до п. 6 Порядку формування та розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб і контролю за їх виконанням, затвердженого Постановою КМУ № 266 від 29 лютого 1996 року, розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб серед виконавців здійснюється на конкурсних засадах у порядку, визначеному законодавством [9].

Кабінетом Міністрів України 25 серпня 2004 року було прийнято постанову № 1084 "Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення наукових досліджень і розробок, проектних та конструкторських робіт за рахунок коштів державного бюджету" [10]. Відповідно до п. 8 вказаного Порядку замовлення виконується за договорами (угодами), що укладаються між замовником та виконавцем за встановленими замовниками формами й порядком. Невід'ємною складовою цих договорів (угод) є завдання (технічні завдання), у яких детально визначаються вимоги до результатів виконання замовлення, а також до порядку перевірки застосування та обліку науково-технічних розробок суб'єктами господарювання. Договорами (угодами) також визначаються обсяги, строки виконання замовлення, порядок фінансування, звітування про виконання, відповідальність сторін за взяті зобов'язання.

Згідно з п. 3.6. Положення про порядок планування, фінансування й контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних робіт, затвердженого наказом Головного управління державної служби України № 131 від 04.08.2004 р. виконання робіт всіх рівнів проводиться на конкурентній основі за процедурами державних закупівель на роботи (послуги), які проводяться

згідно із Законом України “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти” [11]. Сам порядок укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт передбачений зазначеним Положенням у розділі 4 “Порядок укладення договорів”, що містить перелік договірних документів, які мають бути надіслані виконавцем.

Виконавець разом із Відповідальним управлінням проводить підготовчу роботу з формування проекту договору. Договірні документи підписуються відповідальними особами виконавця, скріплюються печатками виконавця та подаються в офіційному порядку замовнику у двох примірниках. Усі договірні документи з проекту договору передаються до управління стратегічного розвитку та ефективності державної служби, яке за участю Відповідального управління та виконавця здійснює підготовку до підписання договору замовником.

Усі зміни умов договору, вимог технічного завдання та календарного плану, потреба в яких виникла в процесі роботи, мають оформлятися додатковою угодою з доданням до неї додаткового технічного завдання, протоколу погодження договірної ціни на продукцію до додаткової угоди, якщо вона змінюється, календарного плану виконання робіт за договором до додаткової угоди, калькуляції кошторисної вартості до додаткової угоди. Ці документи додаються до договору як його невід’ємна частина.

Договори та відповідні додатки підписуються безпосередньо Начальником Головержслужби. Підпис засвідчується печаткою. Після реєстрації один примірник договору залишається в замовника, а другий примірник передається виконавцю. Підписані договори в установленому порядку реєструються та зберігаються в управлінні стратегічного розвитку та ефективності державної служби.

Аналогічні процедури укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт передбачені в Порядку планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затвердженому наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 187 від 07.11.2000 р. [12], Порядку організації та супроводження виконання робіт за контрактами на створення (передачу) науково-технічної продукції у сферах телекомунікацій, інформатизацій,

користування радіочастотним ресурсом України та надання послуг поштового зв'язку, затвердженого наказом Державного департаменту з питань зв'язку та інформатизації Міністерства транспорту та зв'язку України № 44 від 06.04.2005 р. [13], Положенні про формування планів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), укладення, здійснення контролю за виконанням, припинення договорів та впровадження завершених НДДКР, затвердженого наказом Держкоменергозбереження № 89 від 25.06.2004 р. [14].

Аналіз зазначених документів дає можливість зробити висновок, що порядок укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, заснованих на державному замовленні, відрізняється від порядку укладення інших договорів на підставі державного замовлення. Незважаючи на те, що укладення вказаних договорів здійснюється на конкурсних засадах, на виконавця покладається обов'язок направлення проекту договору замовнику разом із цілим комплексом документів, які деталізують положення договору. Крім того, виконавець зобов'язаний узгодити із замовником технічне завдання, етапи та терміни виконання роботи й формування календарного плану виконання робіт за договором, перелік спеціального, стандартного устаткування та матеріалів, що передається замовнику та результати роботи за договором, інші умови виконання роботи. Усе це скаладає особливість укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт на підставі державного замовлення.

Поряд із тим укладення договорів за державним замовленням не завжди відбувається безконфліктно. Між сторонами може виникнути спір при укладенні таких договорів. Відповідно до ст. 187 ГКУ спори, що виникають при укладенні господарських договорів за державним замовленням, або договорів, укладення яких є обов'язковим на підставі закону та в інших випадках, встановлених законом, розглядаються судом. Наявність такої норми у ГКУ є необхідною у зв'язку з обов'язковим характером таких договорів. Тим більше це актуально для укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, оскільки велика кількість таких договорів укладається саме на підставі державного замовлення. А тому спір між замовником та виконавцем науково-дослідних або дослідно-

конструкторських та технологічних робіт при укладенні договору, що базується на державному замовленні, може бути переданий на розгляд суду без попередньої домовленості про це між сторонами та без укладення попереднього договору.

Отже, особливість укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт на підставі державного замовлення полягає у тому, що на виконавця покладається обов'язок направлення проекту договору замовнику разом із цілим комплексом документів, які деталізують положення договору, узгодження із замовником технічного завдання, етапів та термінів виконання роботи й формування календарного плану виконання робіт за договором, переліку спеціального, стандартного устаткування та матеріалів, що передається замовнику та результатів робіт за договором, інші умови виконання роботи.

Література:

1. Бєрвєно С. М. Проблеми договірної права України: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.
2. Про поставки продукції для державних потреб. Закон України від 22.12.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 3. – Ст. 9.
3. Про державний матеріальний резерв. Закон України від 24.01.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 13. – Ст. 112.
4. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щєрбина та ін.; За заг. ред. В. К. Мамотова. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.
5. Про Закон України «Про поставки продукції для державних потреб». Інформаційний лист Вищого арбітражного суду України від 12.03.96 р. № 01-8/110 // Збірник офіційних документів Вищого арбітражного суду України. – К., 1997. – С. 298-301.
6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За відповід. ред. О. В. Дзєри (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т. II. – 1088 с.
7. Банасєвич І. До питання про зміст договорів на виконання підрядних робіт за державним замовленням // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 10. – С. 7-10.
8. Про Закон України «Про поставки продукції для державних потреб». Інформаційний лист Вищого арбітражного суду України від 12.03.96 р. № 01-8/110 // Збірник офіційних документів Вищого арбітражного суду України. – К., 1997. – С. 298-301.

9. Про Порядок формування та розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб і контролю за їх виконанням. Постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29.02.1996 р. // Збірник постанов Уряду України. – 1996. – № 8. – Ст. 239.
10. Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення наукових досліджень і розробок, проектних та конструкторських робіт за рахунок коштів державного бюджету. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 року № 1084 // Офіційний вісник України. – 2004 – № 34. – Ст. 2109.
11. Про затвердження Положення про порядок планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних робіт. Наказ Головного управління державної служби України № 131 від 04.08.2004 р. [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2005. – (Законодавство України, 2005. – № 10). – Заголовок з екрану.
12. Про затвердження Порядку планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України № 187 від 07.11.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000 – № 48. – Ст. 2109.
13. Про Порядок організації та супроводження виконання робіт за контрактами на створення (передачу) науково-технічної продукції у сферах телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом України та надання послуг поштового зв’язку. Наказ Державного департаменту з питань зв’язку та інформатизації Міністерства транспорту та зв’язку України № 44 від 06.04.2005 р. [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2005. – (Законодавство України, 2005. – № 10). – Заголовок з екрану.
14. Про затвердження Положення про формування планів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, порядок укладення, здійснення контролю за виконанням, припинення договорів та впровадження завершених НДДКР. Наказ Державного комітету України з енергозбереження № 89 від 25.06.2004 р. [Електронний ресурс]. – К.: CD-вид-во “Інфодиск”, 2005. – (Законодавство України, 2005. – № 10). – Заголовок з екрану.